

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Нємця
Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Віліна ПЕРЕСАДЬКО
“10” серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВСТУП ДО ФАХУ»

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 106 Географія
освітня програма Географія рекреації та туризму
Картографія, геоінформатика і кадастр,
Фізична географія, моніторинг та кадастр природних ресурсів
вид дисципліни обов'язкова
факультет геології, географії, рекреації і туризму

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«26» серпня 2024 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Катерина Юрїївна СЕГІДА, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Нємця,

Світлана Іванівна РЕШЕТЧЕНКО, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Нємця

Протокол № 9 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

 Людмила НЕМЕЦЬ

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

 Анатолій БАЙНАЗАРОВ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму»

Гарант освітньо-професійної програми Юлія ПРАСУЛ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Картографія, геоінформатика і кадастр»

Гарант освітньо-професійної програми Наталя ПОПОВИЧ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми « Фізична географія, моніторинг та кадастр природних ресурсів»

Гарант освітньо-професійної програми Світлана РЕШЕТЧЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «26» серпня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії

(підпис) Олександр ЖЕМЕРОВ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Вступ до фаху» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальністю 106 Географія «Географія рекреації та туризму», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Фізична географія, моніторинг та кадастр природних ресурсів».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення про географію як науку, навчальну дисципліну і спеціальність, предметне поле її спеціальних та галузевих теорій, структуризацію сучасної географії, історію становлення і розвитку географії як науки, місце географії у сучасному світі та роль географа у прикладних дослідженнях.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є забезпечити засвоєння знань про об'єкт, предмет, сучасну структуру та розвитку географії як науки; роль географічної освіти у сучасному світі, компетентності сучасного географа; - дати основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань за освітніми програмами спеціальностей; - навчити самостійно планувати й здійснювати самостійну й індивідуальну роботу з географічних дисциплін; користуватися методичним апаратом підручників і навчальних посібників з географії.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72 год.	110 год.

1.6. Заплановані результати навчання відповідно до ОП спеціальності 106 Географія:

формування інтегральної, загальних та фахових компетентностей:

- **ЗК02.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК03.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- **ЗК07.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК 8.** Навички міжособистісної взаємодії (для ОП ФГМКПР).
- **ЗК12.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у

розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- **ЗК13.** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
- **ЗК14.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок, орієнтуватися у світовому й національному географічному науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності (для ОП «Географія рекреації та туризму»).
- **СК 8.** Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати (для ОП ФГМКПР).
- **СК 10.** Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси. (для ОП ФГМКПР).
формування програмних результатів навчання:
- **ПР01.** Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук (для всіх ОП).
- **ПР02.** Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ (для всіх ОП).
- **ПР10.** Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні (для всіх ОП).
- **ПР 17** Володіти навичками спілкування з представниками інших професійних груп, у тому числі у загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладах (для ОП КГК).

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Розвиток географічної думки. Становлення географічної освіти

Лекція 1-2. Історія розвитку географічної думки. Географічні наукові школи. Історія географічної освіти. Витоки за античних часів. Географія стародавнього світу. Відкриття та вчені. Великі географічні відкриття. Географічні дослідження та освіта Середньовіччя. Географія XX ст. Німецька географічна школа. Французька географічна школа. Американська географічна школа. Сучасні географічні школи: напрямки, вчені, надбання. Дефініція поняття «географія», його трансформація та сучасне розуміння.

Лекція 3. Історія розвитку географічної думки в Україні.

Лекція 4. Місце географії в сучасному світі. Роль географічної освіти у сучасному світі. Міжнародний географічний союз та місце географії у вирішенні глобальних проблем людства. Дефініція поняття «географія», його трансформація та сучасне розуміння. Галузі географії. Компетентності сучасного географа та їхні відповідності потребам ринку праці. Особливості географічної освіти провідних освітніх систем світу.

Лекція 5. Освітня система в Україні. Нормативно-правова база освіти. Особливості української географічної освіти. Особливості навчального процесу в Україні та світі. Досвід США та країн Європи. Бакалаврські та магістерські програми за спеціальністю Географія та Середня освіта (Географія). Закон України про освіту. Методичні рекомендації МОН України щодо викладання географії. Освітній процес в умовах воєнного стану 2022-2025 рр. Всеукраїнська програма ментального здоров'я.

Лекція 6. Система освіти та її складові. Освітньо-професійна програма та навчальний план. Засоби діагностики якості підготовки фахівців та державна атестація. Форми організації навчального процесу в університеті. Структура навчального плану та його складові. Контрольні заходи та методи їх проведення. Тестування та його види і особливості. Організація навчання студента та структура навчального кредиту. Тестування та його види і особливості. Аналіз навчальних програм для учнів 1-11 класів «Географія» за академічним і профільним рівнем стандарту.

Тема 2. Сучасні напрями географічної науки та освіти

Лекція 7-8. Фізична географія, картографія, геоінформатика і кадастр: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи картографії, геоінформатики і кадастру. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі картографії, геоінформатики і кадастру. Компетентності фахівця за освітньо-професійною програмою. Місце сучасного фахівця у галузі картографії, геоінформатики і кадастру у вирішенні проблем сьогодення. Організація науково-дослідної роботи. Соціальний запит та сучасні виклики.

Лекція 9-10. Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи економічної та соціальної географії. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі соціальної, економічної географії, регіоналістики. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного економ географа у вирішенні проблем регіонального розвитку. Соціальний запит та сучасні виклики. Прикладне значення суспільно-географічних досліджень.

Лекція 11-12. Географія рекреації та туризму: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи географії рекреації та туризму. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії географії рекреації та туризму. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного фахівця у галузі географії рекреації та туризму у вирішенні проблем сьогодення. Соціальний запит та сучасні виклики.

Тема 3. Географічна освіта та наука для сталого розвитку

Лекція 13. Основи географічних наукових досліджень. Поняття про наукові дослідження та науково-дослідну роботу. Види і форми. Роль науково-дослідної роботи у формуванні професійних компетентностей географів. Методологія наукового дослідження. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Джерела даних для географічного дослідження. Поняття бази даних, вимоги до її формування. Інформаційно-пошукові системи. Програма географічного дослідження. Методи інформаційного забезпечення. Методи аналізу емпіричних даних географічних досліджень. Основні етапи географічних досліджень. Поняття про наукові публікації: класифікації, структура, види наукових статей. Поняття про наукометричні бази, їх перелік, пошук та вибір видань, які відповідають напрямку досліджень. Цитування як вимірник затребуваності дослідження та його результатів. Поняття про impact-фактор, H-індекс, показники Source Normalized Impact per Paper (SNIP) та SCImago Journal Rank (SJR). Поняття про академічних плагіат, наукову етику та моральні принципи.

Лекція 14-16. Освіта для стійкого розвитку: значення та місце географії як інтегративної дисципліни. Витоки ідей освіти для стійкого розвитку. Діяльність міжнародних організацій з питань забезпечення стійкого розвитку. Якісна освіта як одна із 17 цілей сталого розвитку 2030. Особливості впровадження освіти для стійкого розвитку в країнах світу. Потенціал географії для забезпечення освіти для стійкого розвитку. Особливості діяльності Міжнародного географічного союзу. Люцернська «Декларація про географічну освіту для сталого розвитку». Міжнародна хартія географічної освіти. Географічна освіта для стійкого розвитку в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	с. р.		л	с	лаб.	інд.	с. р.
Тема 1. Розвиток географічної думки. Становлення географічної освіти	40	12	4			24	40	2	2			36
Тема 2. Сучасні напрями географічної науки та освіти	40	12	6			22	36	2				34
Тема 3. Географічна освіта та наука для сталого розвитку	40	8	6			26	44	2	2			40
Усього годин	120	32	16			72	120	6	4			110

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Географічна освіта та наука: становлення, розвиток, сучасний стан і перспективи. Географічні витoki та прояви в сучасному світі	2	1
2	Освітня система в Україні: нормативна база, структура, проблеми та перспективи. Основні компетентності в сучасній географічній освіті.	2	1
3	Освітні системи країн світу та місце в них фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів, картографії, геоінформатики і кадастру	2	
4	Освітні системи країн світу та місце в них економічної та соціальної географії, геоурбаністики, регіоналістики та країнознавства	2	
5	Освітні системи країн світу та місце в них географії рекреації та туризму	2	
6	Слідом за річчю ('Following the thing') або «Встановлення зв'язку» ('Making the connection') (презентація)	2	1
7	Освіта для стійкого розвитку: місце географії як інтегративної дисципліни	2	1
8	Географічні аспекти стійкого розвитку (презентація)	2	
	<i>Разом</i>	<i>16 год.</i>	<i>4 год.</i>

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми та види роботи (самостійно ознайомитися з теоретичним матеріалом, підготувати тези основних питань відповідних розділів), форма контролю	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Ознайомитися з особливостями географічних знань у Стародавній Греції, Стародавньому Римі, у середньовіччі (в Європі й арабському світі). Обговорення на семінарському занятті	12	18
2	Ознайомитися з нормативними документами забезпечення якості освіти в Україні Обговорення на семінарському занятті	12	18
3	Ознайомитися з методологічними основами економічної, соціальної географії та регіонального розвитку Обговорення на семінарському занятті	8	12
4	Ознайомитися з методологічними основами фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів Обговорення на семінарському занятті	8	12
5	Ознайомитися з методологічними основами географії рекреації і туризму Обговорення на семінарському занятті	6	10
6	Ознайомитися з основами наукових географічних досліджень Обговорення на семінарському занятті	10	15
7	Ознайомитися з діяльністю міжнародних організацій у галузі забезпечення освіти для стійкого розвитку Обговорення на семінарському занятті	10	15
8	Підготовка до поточної та підсумкової контрольної роботи	6	10
	<i>Разом</i>	<i>72 год.</i>	<i>110 год.</i>

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено.

7. Методи навчання

Методи навчання: лекції з презентаціями, семінарські заняття, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу.

Заняття проводяться дистанційно із застосуванням платформ для відеоконференцій Google Meet та Zoom, відповідно до Закону України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану і Україні»» у зв'язку з воєнним станом, оголошеним на території України через збройну агресію Російської Федерації проти України; в Каразінському університеті може проводитися навчання у формі змішаного або дистанційного.

Серед методів навчання переважають:

- пояснювально-ілюстративні;
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові.

8. Методи контролю

Контроль знань і умінь студентів – невід’ємна складова педагогічного процесу та форма зворотного зв’язку при вивченні навчальної дисципліни «Вступ до фаху». Використовуються наступні види контролю: 1) поточний; 2) підсумковий.

Поточний контроль – контроль рівня знань та умінь у процесі навчання, який проводиться на лекціях, семінарських заняттях. Його види та форми:

усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне),

- участь в обговоренні та дискусії;

- тестове опитування та письмовий контроль. За умов дистанційного навчання: написання контрольної та залікової роботи проходять на платформі Moodle.

9. Схема нарахування балів

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота та індивідуальне завдання								Разо м	Залік	Су ма	
ТЕМА 1		ТЕМА 2			ТЕМА 3			Контроль а робота, передбачен а навчальни м планом	60	40	100
C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8				
4	4	4	4	4	4	8	8				

С 1, С 2, ... – семінарське заняття

Критерії оцінювання:

Семінарські заняття № 1-6 оцінюються в 4 бали:

- доповіді за темами – 2 балів;

- відповіді на запитання – 1 бал.

- участь у дискусії – 1 бал.

Семінарські заняття № 7-8 оцінюються в 8 балів: презентація – 4 бали (2 бали підготовка презентації, 2 бали – змістовність), доповідь – 2 бали, відповідь на запитання – 1 бал, участь в дискусії – 1 бал.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 20 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 *5 бали.

Підсумкова (залікова) робота – 40 балів:

- тестові завдання – 10 балів

- завдання на розкриття сутності понять – 12 балів;

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 2*9=18 балів

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	Дворівнева
50 – 100	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література:

Основна

1. Вступ до географії: навчальний посібник / Л.М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2010. – 32 с.
2. Вступ до фаху: географія і суспільство: навч. посіб. / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. Стереотип. вид. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 268 с.
3. Гришанков Г. Е. Вступ до фізичної географії. Предмет і метод./ Г.Е. Гришанков – К., 2001. - 249с.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
5. Кравець О.М. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до фаху» (для студентів 1 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм») [Текст] / О. М. Кравець; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 98 с.
6. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття <http://www.academia.edu/2548348>
7. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч.посібник. / Г.М. Мешко. – К.-Академвидав, 2010. – 200 с.
8. Немець Л. М. Сучасна соціальна географія: аналіз стану, проблеми та перспективи / Л. М. Немець // Часопис соціально-економічної географії випуск 13(2). – 2012. – с. 14-20.
9. Немець Л. М. Місце суспільної географії у підготовці фахівців спеціальності «Науки про Землю» / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева, Л. В. Ключко // Від географії до географічного країнознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 11-13 жовтня 2016 р.). – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2016. – С. 111-113.
10. Немець Л. М. Суспільна географія: сучасні виклики, реалії, перспективи / Л. М. Немець // Регіон 2018: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 листопада 2018 р.). – Харків, 2018. – с. 37-42
11. Немець Л.М. Сучасна суспільна географія: реалії, виклики, досвід змін у науці та освіті / Л. Немець, К. Сегіда, Є. Телебенєва, Л. Ключко // Суспільна географія: наукові традиції та сучасні виклики: матеріали Всеукраїнського наукового семінару, присвяченого 110-літтю від народження доктора географічних наук, професора О. Т. Ващенко (м. Львів, 13 грудня 2018 р.) / [відп. ред. проф. О. Шаблій]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – С. 65- 69.
12. Немець Л., Сегіда К., Кандиба Ю., Кравченко К. (2021) До питання підготовки фахівців у галузі суспільної географії та регіонального розвитку в Україні / Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. Харків, 2021. Вип. 12. С.21-35 URL : <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/>
13. Немець Л., Сегіда К., Телебенєва Є., Ключко Л. (2021) Освіта в галузі стійкого розвитку: можливості географії як інтегруючої дисципліни. Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. Харків, 2021. Вип. 12. С.35-50. URL : <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/>
14. Олійник Я. Б. Проблеми розвитку сучасної географічної освіти в Україні / Я. Б. Олійник // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ЦОП «Глобус», 2015. – С. 3-5.
15. Решетченко С.І., Слащова І.М. Викладання географічних знань у профільній школі / С.І. Решетченко, І.М. Слащова // Проблеми безперервної освіти, 2020. - № 31. – С.65-75.
16. Решетченко С.І., Скубарєва Т.Д. Інтерактивне навчання як засіб успішної навчальної діяльності учнів / С. І. Решетченко Т.Д. Скубарєва // Проблеми безперервної географічної освіти. - №34. - 2021

17. Топчієв О. Г. Методологічні проблеми та трансформації у сучасній соціально-економічній географії / О. Г. Топчієв, В. В. Яворська // Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки, випуск 1(16), 2011. – <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/8119>
18. Топчієв О. Г. Методологічні трансформації предметної області вітчизняної географії / О. Г. Топчієв // Українська географія: сучасні виклики : збірник наукових праць у 3-х томах. Т. 1. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – 235 с.
19. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
20. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: навчальний посібник. – Одеса, 2005. – 632 с.
21. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 168 с.
22. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 102.
23. Шищенко П. Г. Чому географічна освіта має свою міжнародну Хатію / П. Г. Шищенко, Н. В. Мунич, О. Ю. Дмитрук // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Т.Шевченка.– К. : ЦОП «Глобус», 2015.– С.5-8.
24. Niemets, L., Sehida, K., Kobylin, P., Tahsin Şahin , M., Bartosh, O., Telebienieva, I., Kravchenko, K., & Kliuchko, L. (2023). Integrative role of human geography in solving global problems of modernity. Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series "Geology. Geography. Ecology", (58), 171-187. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-58-14>
25. Niemets, K., Sehida, K., Niemets, L., Kravchenko, K., Kobylin, P., Telebienieva, I., Kliuchko, L. (2022). Methodology of human-geographical researches: contemporary approaches and methods. Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series Geology, Geography Ecology, Issue (56), p. 143-158 <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2022-56-10>

Допоміжна

1. Багров М.В. Статус, місія і перспективи географії: Про сучасні підвалини давньої науки / М.В. Багров, Л.Г. Руденко, І.Г. Черваньов// Український географічний журнал. – 2010 - №2. – С. 5-13.
2. Гавриленко О. П. Методологія наукових досліджень / О.П. Гавриленко. К.: Ніка-Центр, 2008. – 172 с.
3. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні / Я.І. Жупанський. - Видання 2-ге. – К., 2006. – 276 с.
4. Топчієв О.Г. Методологічні трансформації і сучасні парадигми в географії // Український географічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 22-25.
5. Маринич О.М. Структура географічної науки та її сучасний стан в Україні [Текст] / О.М. Маринич // УГЖ. – 1993. - № 1.- С.
6. Олещенко В. Географічна наука на межі століть [Текст] / В. Олещенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2000. - №16.- С. 8-11.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Географіка (Географічний портал) <http://geografica.net.ua/>
2. Географічний портал. - <http://geosite.com.ua/index/0-66>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України - <https://mon.gov.ua/ua>
4. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Глобальні цілі сталого розвитку <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
6. Дистанційний курс на LMS Moodle Вступ до фаху <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=6736>